

Pri Dunajski svetski razstavi predlanskega leta je dobila slovenska Matica „pohvalno pismo“, katero se je pa bilo nam še le lansko jesen poslalo.

Na vprašanje predsednikovo, želi li kdo besede o tem poročilu, oglasi se dr. Vošnjak ter pravi: Matica naj bi razdeljevala starejše knjige, ki v družbeni knjižnici brez koristi leže, knjižnicam srednjih učilišč, gimnazijam, realkam in preparandijam. Odbornik Vilhar odgovori, da se to godi, da vsak dobi knjig, kdor za-nje prosi; silili jih pa vendar nobenemu ne bomo. Odbornik Močnik dodaja temu še to, da je Matica podarila društvu „narodna šola“ čez 200 knjig, ter toži, da nekateri učitelji hočejo le slovenskih knjig zastonj dobiti, nemških si pa kupujejo povsod za težak denar. Če kaka šolska knjižnica pristopi kot ud k Matici, se jej dadó prejšnje Maticne knjige zastonj. — S tem je bil ta razgovor končan. (Kon. prih.)

Politične stvari.

„Mlado“- in „Staročehi“.

Pod naslovom „Razpor v narodu Českem“ je dr. Fr. Palacky razglasil nedavno obširnejšo razpravo, ki je ne le na Českem, timveč tudi drugje zbudila občno pozornost. Ker so razmere na Českem zelo podobne razmeram po Slovenskem, gotovi smo si pripoznanja svojih bralcev, ako jim podamo iz te daljše Palacky eve razprave vsaj nekaj odlomkov, posebno takih, ki se z našimi razmerami vjemajo.

V začetku pravi Palacky: „Menim, da staro slabost Čehov, vseh Slovanov celó, jaz bolj poznam nego drugi domoljubi, to slabost namreč, da se sveta starejših izmed njih, kedar jim ni po volji, ne držé in nočejo priznavati tega, da je pri vsaki skupščini, ki hoče kaj pravega dognati, treba najprej avtoritête, edinosti in discipline. Tega pa pri nas ni in ravno to je že od nekdanj vzrok in tudi glavno znamenje večne politične nezrelosti naše. Drugi slovanski narodi so zaradi tega že propadli, mi pa še propadamo. Skoro vselej mi je obupati, kedar se spominjam te posebnosti svojega naroda. Dokler se v tem obziru ne bomo poboljšali, bomo, ker nas je malo in smo razcepljeni, nesložni, zastonj vpirali in borili se proti večemu številu složnih; morda bomo to hudo borbo podaljšali in pri tem sami še več trpeli, al konečnega pogina se rešiti ne bomo mogli.“ — S temi besedami sem jaz obžaloval že leta 1843, ko narod naš javno še ni smel pričeti nobenega družega prepira, kakor o črkah in zlogih, med nami sproženo neprilično pričkanje o slovnica. Za tisto dôbo so se razglasila konštitucijska načela, duhu Českemu se je po njih v naši domovini odprla svobodnejša pot tolika, da je smel odslej tudi na političnem polju se boriti, — res, da le, kolikor mu dovoljuje naša tiskovna svoboda in konfiskovanje.

Svoboda je res največi dar božji, ki si ga more človek želeti, ona je prvi pogoj ne le blagostanja, marveč celó čednosti in veljavnosti, časti človeške; kajti ne misli in ne ravná prav oni, ki ne proste volje, ampak vsled sile tako misli in ravná. Toda svobodi sami, ki pelje večkrat do razdvojenja misli nego do sloge ali sporazumljenja, treba je neke mere, da ne rodi nesloge in razpora, ki se imenujeta ne brez vzroka otroka nje-nega greha. Slovani so že od nekdanj bolj čislali svobodo, ko drugi narodi, celó poganjali so se za njo ter vživali jo brez mere, konca in kraja, ker so se potrebni avtoritêti le neradi in prisiljeni vdajali. V tisučerih letih in več, kar nam je zgodovina njihova znana, so se razcepili na brezštevilne kose, vsak rod je hotel biti sam za-se ter se ni hotel niti združiti z drugimi, niti pod-

vreči v dosego vzajemnih namenov in prizadevanj prej nego v največi nevarnosti, in še takrat le za tisti hip.

Vse drugače so ravnali Nemci in Madjari. Tudi oni se spenjajo po svobodi, al doseči jo hočejo sami zá-se, vpirajo se, al dobro vedó, kdaj je treba vклонiti se avtoritêti, ne da bi svoboda njihova škodo trpela pri tem. Razpor, v katerega je zdaj zabredel narod naš, sam na sebi ni nič novega. Oni ljudje, ki si sami prikladajo imé „liberalcev“, so se za letom 1848 že večkrat odtrgali od družega naroda, ki po njihovem mnenji ni bil zadosti svobodnih misli ali „liberalen“, ker se jim je vsaka avtoritêta (ali uboganje drugih skušenih mož) zdela nazadnjaštvo (reakcija).... Ker se tudi mi nismo brž sovražno postavili zoper plemstvo, so nas že takrat zmerjali s „feudalci“; dandanes nas pa, ker ne hujskamo zoper duhovščino, zmirjajo s „klerikalci“. Zares, šli so v šolo k Dunajskim judom, svojim mojstrom in prijateljem, ter se naučili od njih po Dunajski šegi biti „liberalni“ — tedaj tudi vse Čehi, ki so drugih misli, zasramovati in obrekovati; pri tem pa ne premislijo, da je početje Dunajčanov sicer visoko spoštovano ime „liberalec“ zdaj že tako oskrunilo, da je ta beseda postala v ustih vsacega mislečega človeka sploh že beseda zasramovanja. Novo je pri sedanjem razporu le to, da ga naši sovražniki na vseh stranéh kolikor mogoče podpirajo. Po tej podpori se razpor čedalje bolj razširja, in tira po nebrzdani strasti in brezumni agitaciji ne le naš blagor, timveč tudi obstanek naše narodnosti očividno v nevarnost. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

„Skutnik = skupnik.“

Spisal J. Navratil.

(Dalje in konec.)

Kakor so nekdanj národne pripovedke in dečinske igre prehajale od naroda do naroda, a vsak narod jih je pristrizal po svoje, in je zdaj jako težko ali celó nemogoče razsoditi, od kod katera prav za prav izhaja, — tako se je godilo i „pravni“ národni šegi.... posinjanju ali sinovljenju. — Kakor se je nadalje nekatera národna pripovedka in dečinska igra ohranila samo še v kakem... kotu, — tako i nekatera narodno-pravna navada, izpodrinjena drugot po rimljanskem pravu, ki je obveljalo zastran sinovljenja brez maleda tudi v avstrijskem o. d. zákoniku.

Ni tedaj neverjetna ta misel, da se je popisano jemanje za „skutnika“ ohranilo kakor nekdanjega národnega posinjanja ostanek v ónem slovenskem kotičku, kjer živé še dandenašnji srečni „skutniki“ in „skutnice“.

Verjetno je po vsem tem, kar smo slišali o národnih náčinih pri sinovljenju, da so devali i Slovenci nekdanj déte, posinjaje ga, „na skut“ („skuto“, „skute“) ali „v skut“... če tudi ne baš v „žumbersko-bolgarski“, da-si nosijo mnoge Bele Kranjice še take brezrokavne suknje, kakor Bolgarke, samo da jim niso tako dolge. ¹⁾

Ker se je opravila o sinovljenju navadnega vdeleževala pri nekaterih narodih tudi (nova) mati, ali ona sama (kakor „carica“ v srbski národni pesmi), zato si lahko mislimo, da si je dela i Slovenka pri takem opravilu tuje dete na „skut“ t. j. na „krilo“ (Schofs, sinus, κόλπος ²⁾), ali po sedanjem slovensko-hrv. govorjenju:

¹⁾ Pravijo jim „zabunci“ (ed. zabunec), hrv. „zobunac“, demin. iz „zobun“. Pis.

²⁾ Vsaka izmed teh tujih besed ima s „skutom“ in s „krilom“ vred po več pomenov. Grimm piše v svoji gram. III. 406: „Unser Schofs bezeichnet nicht nur einen theil des

Janežičevo slovnico za vse razrede, — Šolarjev slovar, — tri Lesarjeve knjige za veronauk, — potrjena je knjiga prirodopisna za živalstvo od prof. Erjavca, — prirodopis za rastlinstvo od Tušek-a, — občni zemljepis od prof. Jesenko-ta, — od Cigale-ta imamo: „Kratek popis cesarstva Avstrijskega sploh in njegovih dežel posebej — za niže gimnazije in niže realne šole“. Vse te knjige je ministerstvo že potrdilo, toraj priporočilo te knjige za nauk v srednjih šolah. Prišle so poleg tega še druge knjige na svitlo; pripoznati se mora marljivost „Matice“ naše, da je izdala tudi take knjige, ki služijo v razjasnjenje tega, kar šolske knjige učijo, to so šolske „Hilfsbücher“. Zato opozorujem le na knjige Schödlerjeve, na Cigaletove atlante itd. Očitane tedaj, ki ga beremo v ministrovem ukazu, je tako neopravičeno, da moram še enkrat svoje začudenje izraziti, kako da je ministerstvo v svojem ukazu od 20. septembra 1873 kaj takega reči moglo in smelo!

V vsem sem toraj dokazal, da nemščina velja za materni jezik pri nas. Zmerom se povdarja tista „Reichs-sprache“ in s tem se hoče reči, da za naš je prva dolžnost, da se učimo „die Reichs-sprache“, potem pa še le, če hočemo, „die Landes-sprache“. Slovenščina in italijanščina ste v indeksu omenjenega „Jahresberichta“ tuja jezika, a še s tem velikim razločkom, da je italijanski jezik obligaten nauk od 3. razreda začeni, — slovenski pa nikjer!

Poleg vsega tega, gospôda moja, je na naših srednjih šolah še velika druga napaka. To smo razvideli iz tistega prepira, ki je bil med časnikoma „Slov. Nar.“ in „Laibacherico“, na katerega je realkino vodstvo odgovorilo; bil je njega odgovor tak, da ne vem, kako se more strinjati s tem, kar je vodstvo v „Jahresbericht“ napisalo. Tu je na dan prišla napaka o realki, da učenci, ki so se v enem razredu učili slovenski jezik, če se jim poljubi, drugo leto izstopijo, in takih prikazen je dosti v realki. Vidi se, kako je vse brez discipline, kar se tiče slovenskega jezika. Če učenec se pride učiti slovenščine, je prav, če ne, pa tudi, in če hoče zopet priti, je pa zopet dobro!

Iz vsega tega se tedaj vidi, da Slovenec je bolj tujec na lastni svoji zemlji, kakor Lah, kajti laško se morajo naši realci učiti, slovenskega pa ne.

Oni glasoviti ukaz od 20. septembra leta 1873 ima pa h koncu nekaj, kar mi je bil povod, da sem prinesel načrt te postave v slavni zbor. Dotični ukaz pravi namreč na koncu: „Für welche Schüler der Laibacher Realschule die slovenische Sprache einen obligaten Lehrgegenstand bildet, wird das Landesgesetz entscheiden.“ Na to sem se opiral, ko sem sl. zboru izročil načrt postave. Predlagam toraj, da se ta načrt izroči šolskemu odseku in sklicevaje se na §. 21 opravnega reda ob enem nasvetujem, da se šolskemu odseku naroči, da brez tiskanja poročila poroča o tej postavi v dveh dneh.

(Prihodnjič prinesemo končno obravnavo tega predloga v deželni zboru.)

Deželni zbor Koroški

je sklenil, da se odstopi od zapovedi ministerskega ukaza od leta 1856, po katerem ima deželni zaklad poplačevati stroške za ozdravljanje revnih ljudi svoje dežele v bolnišnicah, in da v prihodnje imajo občine za svoje bolnike v bolnišnicah po 20 kr. za vsak dan deželnemu zakladu povrniti. Na bolnike v norišnicah in bolehnih in na ženske v porodišnicah pa ne sega ta sklep, ki, se ve da mora od cesarja potrjen biti, da obvelja. — Res, da ta sklep ima to za-se, da občine, ki imajo svojih bolnikov v bolnišnici neko-

liko več, to je, z 20 kr. na dan, pripomorejo deželnemu zakladu; al če je občina sama revna, jo bo ta postava hudo stisnila, če ima po več bolnikov v bolnišnici, ali pa le enega leto in dan. — Deželni zbor je tudi vkrenil, da se več bolnišnic napravi po deželi Koroški. — Ker deželnemu zakladu bode konec leta primanjalo 436.788 gold., zato je deželni zbor 48 odstotkov naložil na vse direktne davke brez priklad.

Politične stvari.

„Mlado“- in „Staročehi“.

(Dalje.)

Ko sta nemško samovladstvo — nadaljuje Palacky v svojem pretresanju Českih razmer — in naša služnost po dogodbah, katerih popisovati nam še dovoljeno ni, bila tako vtrjena in popolnoma za stalno vpeljana, da so morala biti naša marljiva in lojalna prizadevanja tem siloma vstrojenim razmeram nasproti brez vspeha, takrat se je zdelo nekaterim prenačim in manj previdnim možem iz našega lastnega tabora, da morajo stopiti na dan z vsakovrstnimi premislili zoper bojevanje, katero si je narod naš izvolil za lastno brambo; bili so celó ljudje, katerim se naši cilji in prizadevanja niso zdela vredna še onih žrtov ne, katere so se od njih zahtevale. Začetkom leta 1873 že so vsi Českí časniki priobčili enoglasno izjavo zaupnih mož naroda: „da nastopimo novo leto pač ne veselega, pa tudi ne vtrujenega, ker složnega duha“ — kajti različnosti so mogle biti med nami tako že le o onih načelih, ki stojé zdaj le v drugi vrsti, tako da smo poravnanje zaradi njih prav z lahko vestjo prepustiti mogli prihodnosti.

Toda že pol leta potem jeli so „Nar. Listy“ pogajati se za vstop v sedanji deželni zbor . . . . Ves svet vé, da ste se med nami naredili dve stranki, „staročeska“ in „mladočeska“, ki ste si med sabo nasprotni in druga drugo preganjate. Kdo je tega kriv, al tisti, ki spoštovaje sklep večine se po njem ravna, al pa oni, ki premakniviš edino, vsakako potrebno podlago vsake ljudovlade, postave o večini, se upirajo jasni volji vsega naroda, — to naj nepristranski bralec sam razsodi. Mi vsi dobro vemo, da so razpora pri nas le oni veseli, ki komaj pričakujejo — če ne naše pogube, vendar gotovo našega ponižanja, hlapčevstva, da bi nas po razporu in medsebojnem boju oslabiljene tem lože potlačili.

Skusil bom nekaj onih natolcevanj in nalašč krivičnih razsodeb ovreči, katere si prizadeva agitacija naših nasprotnikov trositi med svet.

Prva in največa krivica je ta, da so „Mladočehi“ že kar naprej imé „liberalne stranke“ le zá-se konfiscirali*); kajti s tem že natolcujejo ono drugo „staročesko“ stranko, da ni liberalna, tedaj hoče le gospodovati ali pa služiti. Al to ni samo na sebi že razjaljenje? Pravijo nam sicer „konservativna“ stranka, najraje pa nas imenujejo celó reakcionarje (nazadnjake), a da ne godejo vedno le ene in iste, zmirljajo nas tudi s „klerikalci“, „fevdalci“, „ultramontanci“, še celó z „jezuiti“. Tu je najprvo prašati: po kaki pravici? Odgovarjajo nam: Po isti pravici, katero si vsak jemlje, ki prime za orožje — laži in obrekovanja. Kajti gotovo ni resnično (kar oni trdijo), da kateri koli znani „Staročeh“ ne bi po svobodi ravno tako hrepenel, kakor kak drug človek; če vedó „mladi“ za kakega „Staročeha“, ki bi ne bil tak, no, naj ga

*) Tedaj po krivici si prisvojili, kakor pri nas „mlado-slovenski“.

nam imenujejo, ne pa, da zavoljo enega samega „nepridnega“ brž vso stranko zmirjajo in zasramujejo, ki tega „nepridnega“ še ne pozná ne in se tudi ž njim ne pečá. Jaz na pr. smem o sebi reči, da sem mnogo bolj liberalen, nego vsak „mladočeh“, in sem bil to že takrat, ko Dunajski liberalizem pri nas še ni bil v modi.

Pravi liberalizem se ne skazuje s tem, da bi vničeval obstoječi red in dane postave, tudi ne po zarotbah in razruševalnih načelih, marveč edino le po resničnem prizadevanji, odpraviti vsako krivično zatiranje, vsako služnost med ljudmi; svobodomiselnost je vedno tesno zvezana s sporazumljivostjo, ona spoštuje svobodo drugih in pripoznava vsakemu pravico do lastnega prepričanja, ki ne vodi do krivice in strasti. Zato v naših „mladočehih“ ne morem videti pravih liberalcev, tudi ne pripoznati, da so liberalci, ker svobodo zahtevajoč le zá-se odlikujejo se po brezozirni nestrpljivosti in zasramujejo ter obsojajo vse druge, ki z njimi niso vseskozi enakih misli. Tako nestrpljivost oznanjujejo vsi njihovi časniki, ker brez prenehanja črnijo nas pri ljudéh kratke pameti, češ, da smo vteleseno nazadnjaštvo, njim ravno nasproti. Če smo pa mi res — kakor pravijo — njim ravno nasproti, pozabijo le, da nasprotje konservativnosti ni liberalizem, marveč razruševalnost, da so nazadnjakom nasprotni prekucevalci, fevdalčem komunisti, klerikalcem neverniki in brezbožni itd. Če bi toraj mi hoteli enako povračati z enakim, bi jih mi smeli morali, celó počastiti z onimi nasprotnimi priimki.

(Konec prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Obrazi iz domačega življenja.

„Slovenska“ rodovina.

Spisuje J. Aléšovec.

Gospod Ivan Pavček je dokaj premožen trgovec. Rojen je bil na kmetih, sin kmetiških starišev, ki so „Janeza“ v šolo dali, da bi postal „gospod“, ali pa še kaj več. Toda želja se jim ni spolnila, Janezek je v mestni — se vé da — nemški šoli „na kol steknil“ in bi bil moral domá ostati, ker oče niso hoteli več zakladati za „lumpa“. Al „na pol gospod je slab kmet“, si mislijo, ga vzamejo nekega dne v Ljubljano in poprašujejo po štacunah, če je kje kak prostor za Janezka. Kdor išče, najde, tudi oče Janezkov so našli prostor za „fanta“. Vstopil je, pometal štacuno, nosil vodo, zavijal robo itd. in se tako „izučil“. Oče se niso dosti brigali za nj, ker jim ni bilo treba več plačevati. Tudi soseska ga je skoro čisto pozabila in še le ko je čez nekaj let pripeljal se nekega praznika s kočijo v vas, na glavi mogočno pinjo, v roki šibko palčico in za vratom trde, sneženo-bele „zbadače“, so se ljudje zbrali in si ga kazali šepetaje: „Lejte si no! Kakošen je Janez, kakor gospod.“ Takrat je prišel k gosp. župniku po rojstveni list, katerega je potreboval, da se — oženi.

In oženil se je. Vzel je hčer svojega zadnjega gospodarja, ter pričel kupčijo „na svojo roko“. Kedar so prišli oče ali mati v priprosti kmetiški obleki gledat, kako je kaj, so gospá z gospodom nemški govorili in mati ali oče v priprosti kmetiški obleki so dobili jesti v kuhinji zraven hlapca in „lerfanta“. Nekaj časa sta hodila, če tudi le poredkoma, oba, potem le še mati, pozneje pa ni bilo nobenega več. Domá je brat prevzel posestvo in izplačal gospodu Janezu malo dedšino v treh obrokih. Ko je prišel pozneje enkrat prosit Janeza ali zdaj gospoda „Johann“ Pavčka 20 gold. na posodo, so ga gospá zaničljivo pogledali in nekaj nemškega z gospodom spregovorili. Gospod so potem nevoljni precej

glasno zagodrnjali: „Ta žlahta vé za koga, kedar ona kaj potrebuje.“ Brat je to slišal in rekel: „O, Janez, tega pa ne! Ta denar že še lahko drugod dobim, če si ti tak. Bog te obvaruj.“ Na to je zaloputnil vrata in odšel, ni ga bilo več. Zdaj malokdo vé, kje je gospod Pavček domá, njegova gospá in otroci gotovo tega tudi ne vedó.

Gospod Pavček je premožen, zato tudi zeló obrajtan. Zahaja le v popolnoma „gosposke“ družbe. V teh se mnogo in o različnih stvaréh govori, tudi o politiki. Kedar pride kaj novega, se to na vse strani prešetá. In pred nekoliko leti prišlo je nekaj novega ali vsaj pogretega, namreč poganjanje za slovensko reč. Družba, v katero je gospod Pavček tisti čas zahajal, se je o tem vprašanji razdvojila. Prva polovica je pod vodstvom nekega trgovca, ki je bil Pavčkov konkurent in katerega on zarad tega nikdar ni mogel trpeti, izbrala si drugo gostilnico za svoje shode, Pavček pa, kateremu je bil oni trgovec rekel pri odhodu: „Vi pa le rajši tu ostanite“, — se je zarotil takrat: „Pri moji veri, saj tudi bom! Vi ste nemškuvarji, mi pa bomo Slovenci! Taka je! Kar Pavček reče, to veljá.“

In veljalo je. Že drugo nedeljo je prišel gospod Pavček v družbo v čisto novi zurki, rekoč, da le tistega spoštuje, ki nosi zurko. „Pinjo“, katero je dozdej nosil ob nedeljah in praznikih ali pri slovesnih priložnostih, je dal hlapcu, rekoč, da naj jo v Ljubljano vrže. Hlapec pa tega ni storil, ampak jo je prodal za 30 kr. ter v nedeljo šel v Šiško pit.

Gospod Pavček je tedaj postal odločen narodnjak, vpisal se v čitalnico in bil voljen za odbornika. Noben Slovenec ne dvomi zarad najčistejšega domoljubja Pavčkovega, tudi nihče drugi ne, dasiravno ga zdaj ni videti več v zurki. Gorjé mu, kdor bi dvomil zarad njegovega narodnjaštva! Vsak otrok v mestu vé, da je Pavčkova štacuna narodna, zato pa zahaja mnogo mnogo ljudi iz mesta in kmetov k njemu. — —

Tedaj gospod Pavček je jedro narodnjaka od nog do glave. Treba, da ga še bolj na tanko ogledamo in priporočimo kot izgled pravega narodnjaka v posnemanje drugim. Zato podajmo se v njegovo domovje, k njegovi družini, kajti domá se človeka najbolje spozná.

Spomnimo se, da nas je že davno povabil na sklenico „črnega“ po kosilu. Ravno prav, sicer bi ne imeli pravega vzroka priti k njemu, zlasti ob taki uri, ko on in njegovi obiskovalcev ne pričakujejo. Tedaj stopajmo po stopnicah gori. Pri vratih pozvonimo in pride nam odpret hišna, kateri se vidi po vsem, da smo jo z zvonjenjem ravno pri kosilu motili. „So gospod domá?“ prašamo le, da kaj rečemo, ker smo naprej prepričani, da je gospod Pavček domá. „Ne razumim,“ pa odgovori hišna v gornje-štajarskem nemškem narečji, ter nadaljuje ravno tako: „Kaj želé gospod?“ Nekoliko zavzeti takega odgovora v slovenski hiši ponovimo svoje vprašanje nemški. Hišna na to steče v sobo in minuto potem se odpró vrata in gospod Pavček sam nas prime za roko, potegne k sebi in potisne pred sabo v sobo.

Tu je nekoliko mračno, tako da na prvi pogled ne razločimo podob, ki se pred nami iz različnih mehkih sedežev vzdigujejo. Gospod Pavček pa pride očem našim na pomoč z besedo, predstavlja nam še vedno meglene šumeče postave ženske podobnosti.

„Moja žena“, pravi, ko je imenoval naše imé, „tam moji hčeri Chriemhilda in Brunswita. Starejša sinova Gottwald in Engelbert se v oni sobi za šolo pripravljata, mlajši Kunibert in njegova še mlajša sestra Hulda se pa menda zabavata z igračo.“

(Dalje prihodnjič.)

torjev volitve. Izvoljeni so bili izmed 346 oddanih glasov gg.: dr. J. Bleiweis (346), J. Tušek (346), Vavrū (346), Ravnikar (346), Wiesthaler (346), dr. Ulaga (346), grof Barbo (345), F. Stegnar (345), Urbas (344), Svetec (341), Gorup (333). Razun teh so dobili dr. Šust 11, dr. Gregorec 6 glasov itd. Odbor potrudi volitve, ker so se popolnoma pravilno vršile. Tajnik naznanja, da se je g. Fr. Ravnikar odpovedal odborništvu, ker je z drugimi deli preobložen. Odbornik Marn omeni, da se je letos zato tako malo Matičarjev volitve vdeležilo, ker se je premalo vabil bilo razposlalo ali pa prepozno. Tajnik reče, da mu rajnki predsednik Costa nikoli ni povedal, da bi se bila kedaj povabila razpošiljala. Mislil je toraj on, da je dovolj, ako se čas občnega zbora po časnikih naznani; dal je sicer nekoliko sto vabil na svojo varnost ali nevarnost pri Blazniku tiskati, katera vabila je on poslal bil gg. poverjenikom večih poverjeništev; da bi pa vsacemu Matičarju posebej povabila pošiljal, to — si je mislil, bi prizadelo Matici preveč stroškov. — Odbornik Svetec reče: Vzrok temu, da se je tako malo glasov oddalo, je bil edino le ta: ker tega ni trebalo, saj ni bilo nobene agitacije od nasprotne strani. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Nekoliko posnetkov iz Miklošičeve sintakse.

(Dalje.)

* * Splošno pravilo veli, da se pridevniki i posamič stoječ vjemljejo v spolu in številu s svojim samostavnikom. A kadar je govorjenje o dveh takih samostavnih, ki pomenita živi bitji različnega spola, tedaj se proti temu pravilu rabi pridevnik srednjega spola, na pr. vsako edinih tičev je letalo po zraku (Ravnikar. Zgodbe sv. pisma). V srbski pripovedki: zapitaju (vprašajo) jedno drugoga (namreč: medved, svinja i lisica). Nači češ ih oboje jedno do drugoga mrtvo. Težje, mislim, posnemali bi mi primere, kakor na pr. ta srbski: Tu četeri bijahu vojvode, jedno Petre a drugo Milošu; ali pa poljski: Jedno z rodzicow stracić (eno starišev izgubiti, = enega izmed starišev).

* * Pomoti je najbrže pripisovati, če Miklošič v Metelk. slovnici str. 242 stoječi primer: platno je lepo, katerega smo včera kupili, razume kakor da bi današnji Slovenci sploh takó govorili ter v akuzativu rabili pridevnik moškega namesto srednjega spola. V srednjem spolu se ne ločimo od drugih Slovanov, a ločimo se pri samezno stoječih pridevniki in zaimkih moškega spola v akuzativu edinega števila, če se nanašajo na neživo stvar. Mi pravimo, na pr. Kje imaš klobuk, katerega sem ti posodil? a po zgledu drugih Slovanov bi se moralo reči: kje imaš klobuk, kateri sem ti posodil?

* * Po primerih iz drugih slov. jezikov vzetih bilo bi pisati: Jožef z Nikodemom sta odšla (= Jožef in Nikodem sta odšla). Mož z ženo sta živela. Oče z materjo spita v hladni zemlji. Sosed s hlapcema delajo v gozdu.

* * Ločivni številniki (num. distrib.) se nanašajo na toliko različnih (posebnih) množin, kolikor jednic imajo v sebi, na pr. dvoji ljudje, recimo: meščani i kmetje. Odsekali so mu oboje prste (to je ročne in nožne). Napravljen je mir med obojimi (to je med obema strankama; med obema, pomenilo bi dva človeka). Ona je troje snubce imela (ker je namreč vsak snubač nekoliko spremljavcev imel). Zagrmé oboji topovi (t. j. z obeh strani). — Ločivni številniki se tudi rabijo, kadar govorimo o številu miselnih (abstraktnih)

reči, na pr.: Trojo krivico delaš. Dvojna dobrota božja. Oboja misel je slaba. Troje misli me mučijo. Dvoji blagoslov, dvoji krst; dvoji pomen, dvoja žalost itd.

* * Slovnica uči, kdaj se piše povračavni zaimsek se in dotični svojivnik: svoj. V drugih jezikih, zlasti staroslovenskem ima svoj tudi pomen latinskega pridevnika: proprius ali nemškega: eigen, ter se rabi brez ozira na subjekt. Vsakemu svoje. Pa tudi na pr. svoja usta (dein eigener Mund) so te obdolžila. Sampsona je svoja žena pogubila. Storitikaj o svojem času. Bolje je svoje jajce nego tuja kokoš. — Subjekt, ki tiči v infinitivu, — če je različen od subjekta v stavku, — tukaj nima vpliva; na pr.: Kralj ga ukaže pred se pripeljati (= ukaže, da ga pripeljejo pred-nj). Vidijo rajdo tujih kupcev proti sebi priti (= da idejo proti njim). Glej Metelk. slov. str. 228. Težja je razsodba zastran subjekta v participu, kadar se namreč stavek s pomočjo participa okrajša in takó pride v področje subjektu glavnega stavka ter se razmerje zaimka predrugači. Stavek: „izpolnjujem dolžnosti, ki so mi naložene“, okrajšujejo eni: izpolnjujem naložene si dolžnosti (ali tudi: sebi naložene dolžnosti), drugi pa: izpolnjujem naložene mi dolžnosti. Po glavnem pravilu bilo bi prvo prav, in ne drugo. In če staroslovenski prevod mesto (Jan. 1, 47): Vidêv Isus Natanailê grêdašta k sebê primerjamo s slovenskim: Jezus je vidil k sebi priti Natanaela, moramo priznati, da če je poslednje prav, lahko je i prvo. Ali Miklošičeva sintaksa ima po onoliko primerov za eno in drugo, torej še vedno — sub judice lis est. Slovenci, ako se ne motim, dajemo prednost poslednjemu načinu ter bi tudi rekli po staroslov. zgledu: Obrnivši se k idočemu za njim ljudstvu reče. (Dal. prih.)

Politične stvari.

„Mlado“- in „Staročehi“.

(Konec.)

Nekdanje prednosti in pravice srednjeveškega plemstva — nadaljuje Palacky svoj spis — so pri nas za letom 1848 popolnoma odpravljene in to ne morda po zaslugi „mladočehov“, marveč le po našem osebnem prizadevanji, in ravno za to dôbo je zadobila po nas takrat ob enem priborjena demokratična enakost pred postavo neprikrajšano veljavnost tudi v javnem življenji, vsaj meni ni znano, da bi si kdo izmed nas stanovske predpravitve nazaj želel.

Razdraženost in vedno hujskanje na plemstvo naše se mi zato ne zdi toliko znamenje svobodomiselnosti, kakor marveč nevošljivosti zarad tega, ker je plemstvo bolj premožno in morda tudi bolj omikano; morda pa to hujskanje ima še zavržljivejši cilj, namreč po hujskanji tega in sumničenji družega stanú med narodom razpor širiti....

Kaj pa naj rečem o agitaciji zoper duhovski stan sploh, ki se kaže že v navadnem zaničljivem priimku „klerikalci“? Ta agitacija izvira iz Dunaja, iz očitnega sovraštva judov do krščanstva sploh, od tod se je zatrosila na Česko. Kaka krivica se s tem duhovščini naši dela, tega mi ni treba na široko razkladati, saj bo vsacemu znano. „Nar. Listy“ so ostrašeni po glasni nevolji velike večine naročnikov zarad takega početja nekoliko ponehali hvalisati nevero in brezboštvo, al „klerikalstvo“ je v njihovih očéh ostalo vedno še slaba reč, ki je vredna zasramovanja in posmehovanja. No, se vé da, ko bomo vsi molili modérnega teleta in bo zatrta staročeska vera in vraža in nas ne bo nihče več k pobožnemu in pravičnemu življenju priganjal, potem

še le se bo pri nas pričela nova neprenehljiva dôba blagostanja in slave.

Za tem pripoveduje, kako je lansko leto pri nekem „mladočesko“-političnem shodu predsednik Sladkovsky zbranim razkladal, da je vse, kar se je zgodilo pod imenom Palacky-a in Riegerja, samo na sebi slabo in pogubno, a to, kar sta hvalila in ukazala Sladkovsky in Gregr, je bilo le dobro in koristno. — Zato proč s Palacky-em in Riegerjem, živila Sladkovsky in Gregr! — Ali ni tako bilo vse tudi pri nas? Če zamenimo imena „Palacky in Rieger“ z „dr. Bleiweis in dr. Costa“ in imena „Sladkovsky in „Gregr“ z „dr. Vošnjak in Zarnik“, imamo pri nas isto podobo, kakor jo Palacky za Česko slika.

Palacky temu pristavi: Mislim, da sem s tem prišel do jedra, do edinega pravega vira in pričetka nesrečnega pričkanja med nami. — Naj bo v božjem imenu! Brž ko bodo ti gospodje narod naš osrečili, za Boga, tisti hip, še danes grem rad in z veseljem pod zemljo. Domoljubje bilo je do zdaj pri nas vselej še žrtev samega sebe; morda bo boljše, če se z njim kupčuje in dobiček dela.

Po vsem tem graja Palacky „mladočehe“, ker hodijo v deželni, v državni zbor pa ne, dasiravno so povsod isti nemci. Od Nemcev ni Čehom ničesar pričakovati, on sam se je le leta 1848 zarad njih zmotil, pričakovanje od njih pravičnosti, in to je bila njegova edina politična zmota. Al pri Nemcu za Slovana ni pravice. Čemu bi tedaj Čehi hodili v deželni zbor, če ne morejo ničesar doseči?

Svojo razpravo končá Palacky s sledečimi stavki:

Edino nado stavim na to, da Avstrijska dinastija, tako tudi monarhija ne more obstati brez naroda Českega, da bi bili ti dve brez Čehov brez moči in se ne mogli nobeni resni nevarnosti, zlasti če bi prišla od zunaj, nasproti postaviti.

O tej stvari se ne more tako svobodno, kakor bi bila človeka volja, govoriti, a tu zadostujete po mojih mislih dve opombi: Če cesarstvo ne bo imelo niti volje niti moči, z nami ravnati po pravici, nam po vesti naši ne bo dolžnosti, da bi pomagali ohraniti ga. Drugo je, da znano pismo od 12. septembra 1871, čeravno je bilo brez vspeha, je vendar velike važnosti in da bi oni veliki pritisek, ki je naredil, da je postalo pismo le gola beseda, vdrugič težko kaj dosegel, če bi se še tako napenjal. Zato nam ni treba niti obupati, niti ravnati se po svetu onega Vestonja. *) Sploh pa je stal in stoji narod naš še do zdaj, kar se tiče narodnosti njegove, trdno ne po Avstriji, marveč po samem sebi; naj le še za naprej marljivejše nego do zdaj se lika in omikuje, duha čedalje više povzdiguje in jači, potem mu gotovo ne bo strahu pred nobenim polomom. Osodo si bo slednjič vendar-le sam odločil. — —

Te besede sivega očaka Českega so gotovo vredne, da se odmevajo po vseh slovanskih deželah, zlasti po vsem Slovenskem, kjer so razmere onim na Českem tako zelo podobne, da vse ono, kar Palacky očita in priporoča svojim rojakom, veljá z malimi premembami tudi nam. Mislimo in pričakujemo, da ne bodo glas vpijočega v puščavi.

Beseda o plemstvu.

Menda ne bo brez koristi, ako se enkrat nepristranska beseda o plemstvu (žlahni gospôdi) spregov-

*) V bitvi s Tartari pri Olomuci je mučila Česka krdela huda žeja. Neki Vestonj jim je svetoval, naj se podajo Tartarom, češ, „v sužnosti jim vsaj vode ne bo manjkalo.“

vori, ker so zlasti pri nas pojmovi o tem stanu zelo zmedeni, deloma pristranski, deloma površni in nejasni.

Plemstvo je nekaj čisto naravnega, kajti nahajamo ga skoraj pri vseh narodih. Tudi mi Slovenci smo za svojega časa imeli narodno plemstvo; ko pa je Nemec podjarmil naše kraje, izginilo je domače plemstvo, in na njegovo mesto stopilo je nemško, ki brez spoznanja, brez srca in sočutja za naš narod gospodarilo je brezobzirno in trdo. Zato med našim narodom plemstvo ni na dobrem glasu; al naš narod, premalo podučen v tej sodbi ni objektivni, kajti on narodnega plemstva in njegove koristi ne pozna.

Na Nemškem je dolgo časa trajal boj med plemstvom in meščanstvom za prvaštvo, za nadvlado; kakor znano, zmagalo je meščanstvo. Od tega boja se datira sovraštvo nemškega meščanstva do plemstva; zato tudi sodba nemškega meščanstva ni nepristranska. Nemško meščanstvo skriva to sovraštvo pod krinko liberalnosti; pa na tej liberalnosti je le nekaj resničnega; meščanstvo obrekuje plemstvo najbolj zavoljo svoje nadvlade, liberalnosti nasproti kmečkemu in proti delavskemu stanu ne pozná. S tisto lakomnostjo, ki meščana v obče karakterizira, zavida višemu plemskemu in nižemu delavskemu in kmečkemu stanu vsak košček veljave, ki si jje ta ali uni pribori. Ni toraj liberalnost toliko, ko lakomnost in zavist meščanska glavni vir tistega sovraštva do plemstva, ki se nam pridiguje iz Nemčije semkaj. Res jako slabo umejo tisti brati v človeških srcih, ki vira tega sovraštva ne poznajo in ki mislijo, da sovraštvo do plemstva morajo tudi med nas Slovence zanesti, ako hočejo biti „liberalni“. Po listih nemškega meščanstva oslepljeni in vneti za liberalizem, za naše ramere popolnoma neprikladen, nabijali so po komandi Zarnikovi in Vošnjakovi tudi slovenski „liberalci“ ob času volitve grofa Barbota plakate na wogle z napisom: „grofov ne volimo“; in še danes vemo, da mislijo naši liberalci Bog vedi kako dobro delo storiti, ako nasprotujejo celó majhnemu številu naših narodnih plemenitašev.

Mi nečemo s temi vrstami nobene nove združbe delati — vsaj je stare že preveč! — al predmet sam nas napeljuje na to, kajti „kožuh oprati, a ne razmočiti ga“, to ni mogoče.

Da pa pridemo nazaj do svojega predmeta, vprašajmo se najprvo: kakošen namen ima plemstvo v državi, v narodu?

Po našem mnenju je plemstvo v prvi vrsti poklicano, braniti narodom njihovo neodvisnost, politične pravice. Poglejmo na Ogersko; kaj bi bili Ogri ali prav za prav Madžari brez plemstva? Le narodno plemstvo, ponosno in svojemu narodu vdano, je rešilo Madžare pogube, in jih še sedaj po konci drži. Poljsko plemstvo je sicer mnogo zagrešilo na svojem narodu, al priznati se mora, da je vendar še njegov glavni steber.

(Konec prihodnjič.)

Spomini na deželne zборе.

Iz deželnega zbora Kranjskega.

Govor dr. J. Bleiweisa

v 12. večerni seji 12. maja t. l.

gledé pogodbe, ki jo je vlada ponudila deželi Kranjski zavolj uravnave razmer med državo in med zemljiško-odveznim zakladom Kranjskim.

Zopet danes stojimo pred predmetom neizmerne važnosti za deželo našo. Treba je tedaj, da stvar tako prevdarimo, kakor mislimo, da bomo mogli odgovorni biti ljudstvu našemu, ki nas jje poslalo v deželni zastop-